

طاشينات
اشيخ يوتي غزته
صاحبنا: هارند مامورايان: ازمير

"TACHINK"
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN POLITIQUE & LITTÉRAIRE
Imprimerie Mamourian
SMYRNE

10 ՓԱՐԱ

ԴԱՇԻՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԲԱՅԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	ՏՐԿ.	ՉԵՑ.	ԵՌ.
ԻԶՄԻՐ	80	40	202, 172.
ՊՈԼԻՍ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ	108	54	2, 172.
ՍՐՏԱՍԱՀԱՐԱՆ	25	13	մո.

Նամակներ պէտք է ուղղել «ԴԱՇԻՆԻՔ»-ի
Խմբագրության
Rédaction du Journal Arménien
«TACHINK» - Smyrne

Զի հրատարակում ձեռագիրները չեն վերադարձուր

10 ՓԱՐԱ

ԱՆԻՐԱՒՈՒԱԾՆԵՐ

Անցածները, մինչ անկողին դառնալ՝ աշխարհի բաներուն ունայնութիւնը կը տեսնակիր վրայ կը մտածէր, մեր պատուական բարեկամը Տիար Մեսրոպ Նուպարեան՝ Դաշինքի մէջ ասպարէզ կ'իջնէր իր ներհուն ու վաստակաւոր լեզուարանի հեղինակութիւնը պաշտպանելու Արփիար-Արուշան յետադարձ յարձակումի մը դէմ:

Բանավէճին չեմ ուզեր միջամտել: Դեռ ինչ համար տարակարգ չի վերջերս երկու կողմերուն ալ ուղղամտութիւնը, և չափազանց տիրացուական կը գտնեմ այն խնամքը, այն փնտրելուն, որ պիտի կաշտար ստուգելու, ճշդելու մէջ թէ Նուպարեան կրնայ «չափուի» հմտութեամբ Նորայրի հետ:

Ես անուշամէջ, այն հեղինակներէն եմ որոնք կը դառնան ինչ ո՛ր և է հետաքրքիւ աշխարհով միայն արժէք կրնայ ունենալ: որպիսով որ օգտակար ու պիտանի կրնայ ըլլալ անհմտներուն:

Այս տեսակետով՝ Նորայրի գործը գոթի է ամէն արժանիքի, Մեսրոպ գիրք մըն է ան՝ գրադարաններու փոխին տակ թաղուելու սահմանուած: Դեռի որ ան գործածակի:

Միջակա Նուպարեանի մտայնաւոր անկողնի գործ մըն է, քանի որ ամէն օրուան հայրն պէս կենսական պէտք մը կը լրացնէ, քանի որ մեր ձեռքին չենք կրնար բաց թողուլ դայն, առանց կազմուի, խորհարարելու:

Եւ ես կ'ըզէի օգտուիլ այս տոկիւն իմ կողմէս, և քիչ մըն ալ իմ պատկանած սերունդին անունով՝ կը գրայի ինծի այս իրաւունքը — Կրտստագիտութիւն յայտնելու և արդարութիւն ընելու այն մեծ անկողնուածին որ Նուպարեանն է:

Երբեք բաւական պերճաբանօրէն պիտի ըսած չլլանք այն անհուն ծառայութիւնը, զոր այս բարի մարդը և անխնայ ու քրտնաջան աշխատասիրը մատուցած է մեր գրական սերունդին իր Ֆրանսա-հայ բառարանով:

Ֆրանսերէն մտածել սորված՝ մենք երանութեամբ գտած ենք Նուպարեանին մէջ այն բոլոր բառերն ու զարձուածքները, որոնք հնարաւոր ընծայած են մեզի մեր մտածունքին հայերէն արտայայտելու:

Ու մի՛ գարնանաք, ինչէ՛ք ձեզի ըսեմ թէ մէկ քանիներ ենք մենք ներկայ հայ գրականութեան մէջ՝ որ ձեր բերնին չուրբեր վազցնող մեր հայերէնը կարեւոր մասամբ մը կը պարտինք Նուպարեան բառարանին:

Մեր ամենէն կատարեալ գրագէտներէն մին՝ Տիգրան Կասաբական, սրտէս կը խօսէր, երբ վերջին անգամ՝ Նեպոտոս՝ իրմէ հրաժեշտ առած միջոցիս՝ կ'ըսէր ինծի.

— Իզմիր երթաւ նէ՛ Նուպարեանը տես և իմ կողմէս երախտագիտութիւն յայտնէ իր բառարանին համար...

Մենք ինչ ընենք Նորայրի հակադաս հմտութիւնը գրաբարի, երբ իր բառարանը չենք կրնար բանալ առանց զըլխու-ցաւէ բռնուելու, երբ հոն չենք գտներ մեր փնտածը:

Մեր փոյթը չէ՛ թէ Նուպարեան ունեցած կամ չունեցած ըլլայ հայերէն գրաբարի մէջ Նորայրի համբաւեալ վիթ-խարի գիտութիւնը, կը բաւէ որ ան մեր արդի աշխարհարար գրականութեան ա-

մենամեծ ստատարներէն մին Լ. Գառ ըլլայ իր հոյակապ բառարանով:

Այս հանգամանքով իսկ Նուպարեան արժանի էր մեր խանդավառ պնդմանով մին — և յորեկան պատիւներու, և ինչ պարագաները և քիչ մըն ալ մեր բարեկամը ձեռնառն ըլլային երախտագիտութեան սյուլիակ հանգիստը ցոյցի մը:

Ուրիշ անհրաժեշտ մը՝ սա հէգ Զարիֆեանն է որ մեր աչքին առջեւ տեսական անկաշողութեան մը մատնուած է այս միջոցիս:

Պարկիւտ ու պատուական արթիւն իր տաղանդին բազմազան արտայայտութիւններով ան հմայեց Իզմիրի հայութեան մէկ անշնան փոքրամասնութիւնը, որ հայ գեղարուեստին սէրն ունի իր ներպիտին և կ'երթայ ծափահարել ճշմարտ հայ արուեստագէտը:

Բայց հասարակութեան խոշոր զանգուածը անտարբեր ու անշարժ կը մնայ:

Ինչի վերաբերել վայրագութեան հասնող այս աշխարհութեան հանդէպ Զարիֆեան թատերախումբին:

Կեյ թատրոնին անյարմարութիւնը կ'առարկուէր իր իրաւամբ: Բայց երէկ գիշեր Սթոքիւնի մէջ խաղաց Զարիֆեան, և զարձուք արձգն արապէս էր երեք քառորդով:

Եւ սակայն, տարբերակ ըսեմ, Զարիֆեան գերազանց յատկութիւնն ունի «գէշ բաղդին դէմ լաւ երես ցոյց տալու»: Այս համեստ ու սրտագրաւ աղան ու է ջլատուած չի մասնին իր սքանչելի խաղարկութեան մէջ՝ գրեթէ թափուր և անթոռափառ սրահներու առջեւ: Այլ աւելի զարմանալի բան, դուրսը, բարեկամներու ալ չի գտնուած իր, կարծես թէ վարժուած, համակերպած ըլլար իր «գիտապաշտօնին»:

Զարիֆեան մէկ աւելի գերեւոր մէջ Արեւմտեան գերազանց հանդիսացաւ: Եւ մեծ ցաւ մը պիտի ըլլար մեզի որ այս աղան մարդուն և լուսնադաւար արուեստագէտին հանդէպ՝ Արեւմտեան մասին ցոյց տրուածին գտնէ կէս չափովը համակրութիւն ու պնդմանով յայտնուած չլլար Իզմիրի հայութեան կողմէ:

Քիչ մը խի՛ղճ...

ՍՈՒՐԵՆ ՊԱՐԹԵՐԹԵԱՆ

ԱՅՍ ԻՐԻՎՈՒՆ

Այս իրիւնը գաջի պիտէր ծովափին Մարմուրի վերջադարձին իրիւնը, Այս իրիւնը գաջի լրանք մեղրեօրէն Ալիսնեւուն օրօրեւը հեշտակն:

Վերջապիսի ոսկի շողեւն անկունան Երկաթեօրէն ալիսնեւուն հեշ խաղացին, ծովը երգեց, ծովը անդրոջ անկունան՝ Ալիսնեւը հոգնայ օրօր երգեցին...

Վերջապիսի հաւնայրեւոյ ծիրանի Հոգիս օճեց, հոգիս կոկոն-վար ծաղիկ, — Ալիսնեւուն հեշը ես ալ երգեցի, — Հոգիս ծղպաց, հոգիս ծղպաց անուշիկ:

Այս իրիւնը ծնայ ծովը ալիսնեւին Վերջապիսի հոգիսնեւին վար իջաւ, Այս իրիւնը ծաղիկ հոգիս քաջունեւին Երազանի աւազանին մէջ մըջաւ...

Դանիսի ԲԱՐՍԵՆ-ԵՐԿԱՍԻ

Կը խնդրուի մեր յարգելի յոգնածագիրներէն՝ քիչ մը աւելի խնամք տանել գրի մագրութեան ի դիւրութիւն գրաշարական աշխատութեան:

ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԹՈՒՐԿԻՈՅ ՄԷՋ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կրթական նախարարին նոր օրէնքին առթիւ վերջին ամիսներու միջոցին կըրթական աղատութեան ոչ-նպատակաւոր մտադրութիւններ վերագրուեցան Օսմ. կառավարութեան: Օսմանցի քրիստոնէից, ինչպէս նաեւ օսմաներու կրթական հաստատութեանց Թուրքիոյ մէջ ունեցած կարեւորութիւնը նկատի ունենալով անհաւատալի թուեցաւ թէ փախար կայ զանոնք ջնջելու: Սակայն և այնպէս ուշադրութիւն հրաւիրեց այս կէտը, քանի որ պաշտօնական կողմերէ յայտարարութիւններ եղան այս մասին և որոնք վերջինքնալ երկիւղեցին արդարապէս ըր-նոյնն ունենին: Մամուլին մէջ զրոյց չըլ-կաւ թէ զանազան հասարակութեանց վարժարաններուն վրայ կատարուելիք հրա-կողութեան մասին Պատրիարքարաններուն և Օսմ. կառավարութեան միջև լուրջ սն-համաձայնութիւններ ծագիլ են: Այս կարեւոր կէտերուն վրայ լուսարարութիւն-ներ ստանալու համար կրթական նախարար Նալիկ Կէլի զինքի որ խորհրդարանի ներկայացուած կրթական օրինագիծին նկատմամբ տեղեկութիւններ տուաւ: Այս քրիստոնէի քանի մը յօդուածներն արդէն գործադրութեան դրուած են: Նալիկ Կէլ ճշգրտաւ ու վերապահ երեւոյթով կատարեալ արդիւնատուար մ'է, և պաշտօնատարի մը բոլոր յատկութիւններն ալ ունի: Իրայ ճշմարտ վիճակը նկատողութեան կ'առնէ և ամենեւին չի չափազանցեր, որով զինքն անձանքը միակ ընել կարելի է: Անոր հետ խօսելով մարդ չի զգար այն զմեզով տպաւորութիւնը զոր այստեղ չափեր կ'ունենայ կողմէն եղած սխալ պատճառաւորութիւններ աւելցնելով: Աւստի նախարարին ինքի բրած յայտարարութիւնները «Նախնական կրթութեան համար վարժարաններուն թիւը բազմապատկելու շատ պէտք ունի» և հարկ է որ 20,000 նախնական վարժարաններ բանալ, մասնաւոր փոքր-Մալոյ և Արաբիոյ մէջ, Միտք ունենալ ամէն տարի 2000 նախնական վարժարաններ բանալ: Նախնական կրթութեանը պարտաւորել է այն ամէն ընտանիքներուն տղոց համար, որոնք վարժարանէ մը առ առաւել քան վաղիկան հետեւ կ'ընակին: Դպրոցին չըլանը չորս տարի է: Դեռի մը զարդներ միանգամայն ունեցող քաղաքներու մէջ, այս վարժարաններուն երկուքը կամ երեքը վից տարուան չըլան մը պիտի ունենան և պիտի կազմեն տեսակ մը նախնական բարձրագոյն վարժարաններ: Վերջին երկու գաղտնիքներուն ծրագրել տեղին պահանջման համաձայն պիտի կրնան փոխուիլ և ըլլալ աւելի աւելորական կամ երկուս: Գործական և կամ ճարտարագործական: Մեր նոր օրինագիծին մէկ սրամագրութիւնն է սա, բայց արդէն անցեալ տարուան իսկ անոր գործադրութեան սկիզբն առնել: Այս ամէն վարժարաններուն մէջ թուրքերէնը պարտաւորել լեզու է, իսկ միւսնոցն զաւանթիկան պատկանող սահմանը 10 քրիստոնէաց աշակերտ ունեցող վարժարաններուն մէջ պարագային համաձայն Հոյ, Յոյ կամ Պուրկար ուսուցիչ մըն ալ պիտի պաշտօնավարէ իր լեզուն ու կրօնքն աւանդելու համար: Արդէն գործադրել սկսանք այս դրութիւնը քանակեօրէն վարժարաններու մէջ, եթէ միւսնոցն զաւանթիկէն տանէն նուազ թուով աշակերտներ գտնուին, այն

տունն այս հոգն իրենց ծնողաց պիտի ձեռնարկէ: Ազգայնաց համար չորս զաւանթիկացիով նախնական վարժարաններ միայն ունենալ: Արդէն չափ մը վարժարաններու մէջ մանչերն ու աղջիկները խառն կ'ուսնին միւսնոցն զաւանթիկէն մէջ, բայց ապագային աղջիկներուն համար կարի, անարարութեան և այլ մասնաւոր դասընթացներ պիտի հաստատուին: Զորս ամիս առաջ Կ. Պոլսոյ և կուսակալութեանց կեդրոններուն մէջ նախկին վարժարան-վարժապետանոցներ հիմնեցինք, որոնք ուսուցիչ պիտի պատրաստեն: Բոլոր այս վարժարաններուն ծախքերը կառավարութեան կողմէ պաշտօնավար են: Մտադիր ենք ի մօտեց ընդհանուր ելեմտացոյցն անջատել այս նպատակով զաւանթիկէն համար արձանագրուած վարկերը, որպէս զի իւրաքանչիւր նահանգ իր մասնաւոր ելեմտացոյցին մէջ արձանագրէ զանոնք, փոխարէն իր քանակներէն գտնակով: Այս կէտն ալ մաս կը կազմէ կուսակալ-ներու իրաւասութիւնն ընդլայնելու համար պատրաստուած օրինագիծին: Աշակերտներն եթէ նախնական կրթութեան վիճակն ունին իրենց ձեռքը կամ ազատ վարժարանի մը մէջ կրթութիւն առած ըլլալով ինչ կրնան քննութիւն տալ, այն տունն երկրորդական վարժարան կ'ընդունուին, ուր կրթութեան չըլանը թէլու միջակ: Նիւայ չորս տարի էր, բայց այս սահմանը վից տարի պիտի ըլլայ: Երազի-ըլ չափ խնդուած էր, բայց մենք, աւելի ժամանակ յատկացուցինք կարգ մը նիւթիւրու, պակսեցնելով հանդեպ զաւանթիկէն, որոնք փոխանակ օրական 7ի, 5 ժամ միայն պիտի ըլլան: Բուն իսկ իրիւն-կան գործին մէջ կարեւոր նորութիւններ ընդունուեցան: Այս կերպով հին ոգիմիւն տունն արգիլուած նոր դասեր ալ պիտի ուսուցուին, օրինակի համար, ընդհանուր պատմութիւն, քաղաքային կրթութիւն, այս վերջինը պիտի ուսուցուի նաեւ նախնական վարժարաններու մէջ: Վեցերորդ զաւանթիկէն մէջ տղաքը պիտի սովորին նաեւ Ֆրանսայի լեզուներուն պէս հոգեբանութիւն, տրամաբանութիւն և բարոյագիտութիւն, որոնք միջակ հիմն միայն կա-րգիւթ-Մէրայի լեզուն (Սովմանիկ) մէջ կ'ուսուցուէին:

— Ֆրանսայի երկրորդական վարժարանաց աւարտական քննութեանց ծրագրին մէջ նշանակուած փիլիսոփայական դասընթացքն է առ, զիսկ տուի, միայն թէ բնագիտական և աստուածագիտական (բեօսիկ) ուսմանքները ջնջիլ էք:

— Արդարեւ տանք ջնջիլնք, պատասխանեց պարագային նախարարն և շարունակեց: Նշեալս մտադիր ենք երեք տարիէն այս վեցերորդ զաւանթիկէն մէջ զարուստելու և զիստեմանց ճիւղերն անջատել: Անոր համար ուսուցիչ չունենք և կը սպասենք որ վերադառնան հարկերի չափ ուսանողները զորս Ֆրանսա դրկելլենք: Բարձրագոյն կրթութեան համար ալ ըսելիք չափ գործ ունենք: Միմիայն Կ. Պոլսոյ համալսարանն ունենք հիմա, որ բժշկութեան, իրաւագիտութեան, տնտեսաւարտութեան, գրադատութեան, և զիստեման ճիւղեր ունի: Դրադիտութեան ճիւղին մէջ հիմա արաբ, թուրք, պարսիկ և ֆրանսական գրագիտութիւնները կ'ուսուցուին, բայց առանց վրայ պիտի աւելցնենք նաեւ անգլիական ու գերմանական: Երկրորդական վարժարաններուն ուսուցիչներն համալսարանին այս ճիւղին մէջ կ'պատրաստուին սու ալ-ժըմ, ինչպէս նաեւ զիստեմանց ճիւղին մէջ, ուր պիտի աւելցնենք երկրաչափն:

բուժ յատուկ մասնաճիւղ մը։ Մեր ուսուցչական և դրամական աղբիւրները մեզ կ'հարկադրեն զէջ առ այժմ հրաժարի նախապայմաններով մէջ առ համալսարաններ հաստատելու մեր փափակը։ Երկրորդական վարժարանի վկայական ունեցող աշակերտները միայն կրնան հետևել բարձրագոյն կրթութեան։ Ազատ վարժարաններու ուսման չըջանալ աւարտելով նոյն հաստատութիւններէն վկայական ունեցող աշակերտներն ալ կ'ընդունինք։ Այս մասին մեր կատարելիք միակ փոփոխութիւնն այն է որ յառաջիկային նոյն ազատ վարժարաններուն քննութեանց մեր կողմէն ալ պատուիրակ մը ներկայ պիտի գտնուի։ Աւելի ետքը, երբ յաջողինք քննիչ մարմիններ կազմել, Ֆրանսայի մէջ եկածին նման երկրորդական կրթութեան համար ընդհանուր քննութիւններ պիտի հաստատենք։

Այս միջոցին յիշեցուցի ինչ որ մեր տնտեսական ներկայ էությունէն երևալիս թաղեալ պէջ օր մ'ըսած էք ինծի թէ կառավարութեան երկրորդական վարժարաններէն վկայեալ աշակերտները նախապատու պիտի համարուին։

—Բարձրագոյն վարժարաններու և կառավարական պաշտօններու մէջ ընդունուելու համար, բացորոյ կերպով պատասխանեց Նոյի պէջ, ամենեւին նկատի պիտի չառնուի թիւնաճուներուն ուր կրթութեամբ լրջալը կամ լ'նչ կրօնի պատկանելիք։

—Աւելի ինչ, ըսի դարձեալ, տեղեկութիւն տուին ինծի թէ Օսմանեան ազատ վարժարաններու տնօրէններուն չորս-չորսական մը զրկուել է կառավարութեան կողմէ, զիրենք հրաւիրելով որ այլ ևս օտարահպատակ ուսուցիչներու պաշտօն չյանձնեն։

—Արդէն օրէնք մը կար որ Օսմ. վարժարաններու մէջ օտարահպատակներուն ուսուցչութիւնը կ'արգիլէր, բայց միայն կասկածելի օտարահպատակներուն համար և աւելի յաճախ Յոյն, Պուրկար և Հայ ուսուցիչներու համար կ'զործագրուէր, որովհետեւ ասոնցմէ ոմանք միջոցը գտնելին օտար կրկին մը պաշտպանութեան ներքեւ մտնելու։ Նոր օրէնքին համաձայն, ազատ կամ ոչ, բոլոր նախնական վարժարաններու ուսուցիչները միայն Օսմանցի պէտք է ըլլան։ Բանի մը տարի ևս այս զգուշութիւնն ընկելու ստիպուած ենք։

—Կ'ըսուի թէ կրօնական հասարակութիւններէ կախում ունեցող ազատ վարժարաններուն հակողութեան մէջ փոփոխութիւններ մտցնել ուղղով դժուարութիւններ ունեցած էք Պատրիարքարաններուն հետ։ Այս մասին ինչ է ձեր կարծիքը։

—Այդ հակողութեան մէջ փոփոխութիւն չպիտի կատարուի և ըստ առաջնայն պիտի շարունակուի։ Կառավարական քննիչներն իրենց դիտողութիւնները Պատրիարքներուն պիտի հաղորդեն։ Արդարեւ ուղեցինք որ վարժարաններու տնօրէններուն հետ միայն գործ ունենանք, բայց ասոր համար Պատրիարքարաններուն հետ վեճ մ'ունենալէ յետոյ, ընդունեցինք տնօրէն տեսակէտը։ Նոյն վարժարաններուն ծրագիրներն ու գիրքերը քննելով պիտի բաւականանանք, հոգ տանելով որ կայս-

րութեան զանազան տարրերու միջև զրոգութիւն յառաջ բերող կէտեր չզգնուին անոնց մէջ։ Այս վարժարաններէն մեր միակ պահանջն այն է որ աղգային կրթութիւնն մը ծառայի և Օսմանցիներ միայն պատրաստեն։ Իսկ օտար վարժարանները պիտի շարունակուին ըստ առաջնայն, պահելով իրենց բոլոր առանձնաշնորհները, մանաւանդ անոնք որոնք յառաջ եկաւորութեան և պաշտօնական ձեւակերպութիւնները կատարած լրջալով աւարտական քննութեանց վկայական ունին։ Ասանք ալ Օսմ. վարժարաններուն ընթերցաւարտներուն նման բարձրագոյն վարժարաններուն մէջ պիտի ընդունուին։

Այսպիսի չափուած յայտարարութիւններէ ետք յուսայի է որ կրթական օրէնքը քուէարկուի առանց յառաջ բերելու ծանր ընդդիմութիւններ։ Սակայն հաւանական է որ քրիստոնեաները պահանջուներ ներկայացնեն, որովհետեւ անոնք պիտի ուզեն որ, ինչպէս երեսփոխան Բալլօֆի էֆ. նախագահել տուաւ արդէն, իրենց վարժարաններն ալ կառավարական վարժարաններուն պէս օգտուին տառանդի տուրքին հետ զանազան և հանրային կրթութեան յատկացուած բաժնէն (հիսթի մէթոֆ)։ Միւս կողմէ, Սրաքները զայլ բացած են որ իրենց երկիրներուն մէջ կառավարութեան կողմէ բացուած երկրորդական վարժարաններուն մէջ թուրքերէն պիտի դասախօսուի և իրենց աղգային լեզուն, արարելէն միայն նախնական վարժարաններուն մէջ պիտի ուսուցուի։ Ասանք անշուշտ փաշայի խնդիրներ են, որոնք կրնան տեղի ալ բուռն վիճարանութիւններու, բայց յուսայի է որ Նոյի պէջի ազատամտութեան չնորհիւ դիւրաւ պիտի լուծուին այս խնդիրները։

ԺԱՆ ՌՕՏ

Թղթակից «Թան»-ի

ՅՈՒՐԻՔ ՄԱՄՈՒԼԸ

Սալպան հրատարակած է հետեւեալ յոգուածը որ Պիլպի երեսփոխան Տօթթ. Արիֆ Իսմէթ պէյի ստորագրութիւնը կը կրէ».

Գիւլպիլիսեմ եւ ուր կը խօսին երեսփոխաններուն.

Մեզի գիւլպիլի, զգես, անկիւր, կը կոչեն։ Եթէ մենք գիւլպիլի և տգէտ չըլլայինք, սա մեր շիֆ և մօտայամոլ քաղաքացիները ինչպէս պիտի կրնային վաստակել այն հազարաւոր ոսկիները զորս չտալօրէն կը վատնեն հաճոյքի և ցոփութեան մէջ։ Միթէ անոք համար տգէտ և անկիրթ ենք՝ որովհետեւ տէրութեան բոլոր հրամաններուն տոյժեւ կը խոնարհինք, որովհետեւ կ'ըսենք «թէ օրէնքի անուշով կորուսած մատը միզի ցաւ չի պատճառեր» և որովհետեւ մեր անձը և մեր զաւակները կը զոհենք ազգին շահուն համար։

Միթէ անոք համար արհամարհելի և մարդկութեան վտարեալ կը համարուինք որովհետեւ յիստ չենք ընել, անուշ հոտեր չենք քսուել, րիսքէկօք և տախտ չենք հագնիր, որովհետեւ ձեզի հետ խօսած ատենին «պէնտէնիլ», «գուլունուդ» կ'ըսենք մենք մեզի համար և ձեզի «է-

ֆէնտիլիլ» կ'ըսենք։ Աւելի, չափիկ մը անգամ չունինք որ մերկներուն կոնակը անցնենք՝ ձեզի հօտցնելու համար, Միթէ ասոր համար մեղադրելի ենք։ Եւ պէջը և ուր փաշան բաժակ մը ջուր տուած է ամենէն արեւմտեան և ամենէն կատարել պատերազմներուն մէջ հողիմէն փչող մեր զաւակներուն։ Մեզմէ որուն անունը յիշուած է պատմութեան մէջ, մենք որ թշնամիները զիրարէն դուռեցիներ մեր և զուգներով մօտերէն վեր մազլուելով, մենք որ մեր զիւններով ճակատամարտի դաշտերը ծածկեցինք։ Ահա այս է մեր կացութիւնը՝ ո՛վ դուք որ ազգին պատգամաւորներն էք, ո՛վ դուք սիրելի երեսփոխաններ։

Երեսուն տարի ընդապետութեան լուծին տակ տառապեցանք՝ առանց դանգատ մը յայտնելու։ Ազատութիւնը եկաւ, քիչ մը չունաւ ատիւք, ձեզ երեսփոխան ընտրեցինք։ Դուք խոստացաք մեզի համար աշխատել մալաքադաքին մէջ և ի հարկին ձեր կեանքը դնել, ծաղիկցնել մեր գիւղերը, արգասաւորել մեր դաշտերը, ջնջել թշուառութիւնը, կեղեքութիւնը, աւաղակութիւնը, կաշառակերութիւնը։ Մենք ձեր յաջողութեան համար աղօթեցինք։ Բայց դուք բան մը չըրիք։ Նախարարներուն այցելութիւն կուտաք՝ միմիայն այս կամ այն պաշտպանական պաշտօն մը ծարելու համար, բայց բնաւ չէք խօսիր մեր ցաւերուն և մեր պէտքերուն վրայ։ Մեզի մտիկ չէք ընել։ Լրագիրները չէք կարդար։ Խոնարհներուն մէջ կ'աղբիւրէք։ Միթէ այդ է մեր ձեզմէ սպասածը։ Այն ատեն ինչ տարրերութիւն կայ բնականութեան և Սահմանադրութեան միջև։ Ո՛ր են մեր վարժարանները, մեր ճամբարները, մեր բարօրութիւնը։ Հին ըէփ-մի օրով զոհէ կրնայինք պալատ գիմել, Հիմայ ձեզմէ զատ ո՛վ ունինք մեր ցաւը յայտնելու։

Ահա քի ինչ կը պատահուին երեսփոխանները այս զանգասեռուն.

Դիտենք թէ ո՛րչափ տառապեցաք ընդապետութեան ներքեւ, ո՛չափ արհաւիրուեցաք ձեր անձնութեան, ձեր հայրենասիրութեան և ձեր քաջութեան փոխարէն։ Մենք օրինական պաշտպաններն ենք ձեր նախնական և բարոյական իրաւունքներուն, ձեր պաշտպանները մինչև իսկ մեր կեանքին զինով։ Բայց մենք ալ ձեզի պէս միևնույն տառապանքները, միևնույն գիւղութիւնը, միևնույն թշուառութիւնները կրեցինք։ Մենք ձեզմէ աւելի տառապեցանք, որովհետեւ ինչ դուք ձեր զաւակները կորսնցուցիք հայրենիքին համար, մենք ալ մերկները կորսնցուցինք ինչպէս նաեւ մեր ծնողքը, ասիւր զատ տեսանք հայրենիքին անդամատուր և անոր կորստեան դուռը հասած իմանալ։ Աւելաւ զարեւած յիշատակարան մը չի գտնաք, մենք կործանեցինք զայն։ Ինչ պէտք է ընել հիմայ։ Փլատակները մաքրել, զատել, բանի մը ծառայող մասերը պահել, անպէտքերը նետել։ Յետոյ նորէն չինկու համար՝ պէտք ունինք ատաղձներու, ճարտարապետներու, վարպետներու, գործաւորներու և մանաւանդ զրամի։ Արդեօք այս ամէնը ունինք։ Ո՛չ։ Ապտիւր-Համիտ բան մը չի թողող մեզի։ Ամէն բան փրճացաւ։ Ուրեմն ժամանակ պէտք է նոր

չենք մը կառուցանելու համար։ Արդէն բաւական բան ըրինք։ Բայց տարրեր բան է կատարելապէս բարեկարգ աղաքակ մը վարել, տարրեր բան է աւերակ դարձած աղաքակ մը բանեցնել և փուշելով ու մայաւորելով ծածկուած արտ մը շահագործել։ Ամէն բան թողուցինք։ Կայսրութեան չորս կողմերէն եկանք ի միաս մեր վաճառականութեան, մեր ճարտարապետներուն, մեր գործերուն և ոչ թէ մեր հաճոյքին համար։ Մեր առաջին քայլերուն մէջ հանդիպեցանք Մարտ Յի հակադատութեան շարժումին, քաղաքական միջադէպներու, ամեն տեսակ ներքին դժուարութիւններու։ Ո՛չ զրամ կար, ո՛չ օրէնք, Պաշարեցանք, աշխատեցանք։ Սահմանադրութեան թշնամիները կուզեն իր պատրուակ գործածել մեզ՝ իրենց շահերը ապահովելու համար։ Մտիկ միմիայն անոնց։ Մենք մարդ ենք, հրէշտակներ չենք, կրնանք սխալներ գործել, բայց մի՛ չափազանցէք զանոնք։ Մեր պաշտօնը մեծ և նուիրական է, բայց դժուար՝ անոր կատարումը։ Ամէն բան մեր փափագներուն չափ չուտ չի քալեր։ Ծառ մը տնկուելէն անմիջապէս յետոյ պըտուող չիտար։ Ամէն բանի համար ժամանակ պէտք է։ Աստուած անգամ եօթը օրուան մէջ ստեղծեց աշխարհը։ Եթէ նախարարութեան մօտ կը յաճախենք, տարկաւ ձեր գործերուն վրայ հսկելու համար է։ Մենք կը ջանանք ընել այն բաները զորս կը յանձնարարէք մեզ ձեր նամակներուն մէջ։ Բայց տէրութեան պաշտօնարաններն ալ յոգնած են։ Տագնապալի չըջանի մը մէջ պատաստուած օրէնքները ապացոյց մըն են մեր աշխատութեանց։ Միթէ պզտիկ գործ մըն էր Ապտիւր-Համիտին ձեռքէն ազատուելին։

Մաղթելի է որ զիւլպիլիները և երեսփոխանները փոխադարձ կերպով զիրար հասկնան։

ԱՐԶԱԳԱՆԳ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՆԸ
ՄԵՐՈՒՄԻՆԻ ՄԵՋ

Մերսիսեմ գրուած հետեւեալ համալը կը կարդանք «Առաքել-Արեւ»-ի մէջ.

Վեհ. Կաթողիկոսը որուն ներկայութիւնը կը վայել տեղւոյս հայ գաղութը չուրջ մէկ ամիս ի վեր, 3-4 օրէ ի վեր լրջօրէն ձեռք առած է Եգիպտոսի Հայկ. Բարեգ. Միութեան Մէրսիսի մասնաճիւղին հիմնարկութեան գործը։ Ուրախ եմ արձանագրելու աստ թէ ձեռնարկը յաջողութեամբ պատկուեցաւ և անմիջապէս 25-30 հիմնադիր անդամներ արձանագրուեցան տեղւոյս ծանօթ վաճառականներէն, այս պատմական ընկերութեան մասնակցելով որոշ մուտքի ստուգում մը և ամսավճարներով։

Երբ մէկ կողմէն անդադառանք Հ. Բ. Ը. Միութեան ջիւղ միարեւելումի և ազիւ եղբայրացումի վսեմ գիտակցութեան, որով կիլիկիան ալեւտին առաջին օրէն իսկ ցոյց տուաւ ինքզինք, կը պարտաւորուինք ողջունել համակիր սրտեւ իւր երեսուցի մեր մէջ, չնորհիւ իր վշտակի ձով պատկուելով որուն գործընկերացողները անգամ չեն պահուս։ Պատիւներուն մեծագոյնը ինչպէս

ԳՐԱԿԱՆ

Ն Ի Չ Է

ԵՒ ԻՐ ԻՄԱՍԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ԱՂԲԻՐՆԵՐԸ

Ա.— ԴԻՉԵԼԻ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԸ

Յրէտէրիք Նիլի մեծագոյն ինքնատուրպութիւնը և իր յաջողութեան զիւսուոր պատճառը եղաւ այն պարագան որ անկա զիտցաւ կերպով մը շարունակել հին Յունաստանի իմաստասէր քերթողներուն շարքը։ Հերաքլիտի և Պլատոնի նման ազդողական, ուշադրաւ և տրամաթիւք ձեւէ մը տակ բացատրեց այն ճշմարտութիւնները զորս կ'ուզէր ըսել մեզի, և իր թելադրական և ուժգին խօսքին չնորհիւ քնարերգական խանդավառութիւնը կազմեց իր զիւսուոր ուժը։ Առանց զրոգութեան մը համադասելու մասնագութիւնը ունենալու, և առանց խրթնութիւնէ կամ հակասութեան վախճալու, իր գործերուն

մէջ սերմանեց խորիմաստ դիտողութիւններ և հաստատեց կարգ մը վարդապետութիւններ՝ միշտ յանդուգն, երբեմն նոյնիսկ անհասկնալի և խաբէական, որոնք սաւկայն՝ բնաւ զուրկ չեն շահակնութենէ կամ նորութենէ։

Հիմայ որ իր իմաստասիրութեան չուրջը յարուցուած անգին աղմուկը միջոցաւ է քիչ մը, կարելի է քննել այն աղեկեցութիւնը, այն կախարդանքը՝ զոր հիլէն քաղաքակրթութիւնը ներգործած է իր գաղափարներուն զարգացման վրայ։ Յրէտէրիք Նիլէ ինքզինքը կ'որակէ իր «ողբերգակ իմաստասէր», և երբ կը խոստովանէր թէ «Հերակլիդի մօտ ինքզինքը ուրիշ ո՛ր է մեզից աւելի հանգիստ կը զգար», իր մտքին էական մէկ նկարագիր երևաւ կը բերէր։

Իր երկրասարգութիւնը անցաւ յունական հանճարին հետ անցողի ընտանութեան մը մէջ, և Պալի մէջ իր ուսուցչութեան միջոցին առիթը ունեցաւ աւելի

խորապէս նմանալու հելլէն գրականութեան։

Իր գործը կը կրէ զրոյմը իր զասական երկարաչուն ուսումնասիրութիւններուն որոնցմով այնքան բեղմնաւոր եղան իր առաջին մտածութիւնները։ Իր գաղափարներուն մէջ միշտ տիրական հանդիսացաւ յունական, կամ աւելի ճիշտը՝ դուրիական տարր մը, և Ոլիմպական աստուածներէն մին՝ Տիմիստոս՝ իր իմաստասիրութեան պաշտպան ողին եղաւ, և առաջին աղբիւրը իր քերթողական հոժեւոր ներշնչումին։

Եւ որովհետեւ քիչ մը ուշ է՝ ձեռնարկելու համար ուսումնասիրութեան իր գործին՝ որ պէտք եղածին պէս ճանաչուած չէ և որուն վրայ չափէն աւելի խօսուեցաւ, սոյսօր լաւագոյն կը համարինք լոյս մը սփռել նիլէական իմաստասիրութեան հելլէն ազդեցիկներուն վրայ, աչքի առնել ունենալով նոր թարգմանուած և քիչ ծանօթ գիրք մը, զոր Նիլէ գրած է

իր երկրասարգ հասակին մէջ՝ ներշնչուելով նախնի Յունաստանէն, և որ սաղմնային վիճակի մէջ կը պարունակէ իր ապագայ վարդապետութիւնները։

Այդ գիրքին անունն է Մագումն Ուրեքտաքեան, որ՝ ըստ Երեսուցի նորութեան է լատինական ինդոյ մը լուծման և որու մէջ՝ սակայն՝ երեսն կուգայ խորհողի մը հարուստ իմաստաւոր և ապագայ յեղափոխական թովանդակ ամենութիւնը։

1870ին, երբ Նիլէ, տակաւին ուսուցիչ Պալի Համալսարանին մէջ, սկսաւ Մագումն Ուրեքտաքեանը գրել, միտքը զրած է որ անկեալ մաս կազմէ աւելի ընդարձակ ուսումնասիրութեան մը՝ հիլէական հնութեան վրայ։ Վախճելի բարեկամութիւնը, այն տարապայման հիացուած մը զոր նոր երաժշտութիւնը ներշնչեց Նիլէին, մեղեցին այս վերջինը մէկ կողմ թողուլ իր ծրագիրը և ամբողջացնել իր ուսումնասիրութիւնը ողբերգութեան աղ-

և պարտքերուն հուրիւրակները կը հակա-
տենք մեր հաղորդակցութիւնը Հայկա-
կան Միութեան հետ, որուն միակ մտա-
սեռութիւնն է լիակատարութեամբ հայուն թըշ-
ուառութիւնը, բարեփոխ անոր ցարդի
վիճակը, և ասիական բացարձակ ազգայնա-
բանական բարձր տեսակետի մը միայն, հե-
ռի կուսակցական անձկանութիւնէ և
քաղաքական վերջ, ուր խանդավառութեան
քով մուտք ունեցաւ սոյն մեծ ընկերակ-
ցութիւնը, կարծեսք Մէլքիսէ կ'ըլլայ ուր
կը կազմակերպուի այս միջոցիս հիմնադ-
րութիւնը թրքահայ երկրորդ մասնաճիւ-
ղին: Կը յուսանք զրգիւ մը պիտի լինի
սոյն սկզբնաւորութիւնը ուրիշ կիլիկեան
քաղաքներու համար ալ, երբ հետեւեալ
սկիզբիս ատենք իրենց ենթարկուած մե-
ծաւոր վիճակէն՝ զոր կուսանք մենք ալ
հոս շարունակ:

ԱՄԵՐԻԿԱՆԱՅԵՐԸ
ԵՒ ԴԱՆԵԱՅԻՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ամերիկայի Լոյիզ քաղաքի Հայ գաղութ-
քին յեղով ազգայինները անցեալ շոյ. աւ-
սոյ 21-ին միջինի մը գումարելով՝ հետեւե-
ալ քաղաքացիք թանձարած եւ յիշած
եւ Ազգ. Պատրիարքարան:

Մենք Լոյիզի չէզոք ազգայններու ո՛ր
և է կուսակցութեան ազգայնութեան մասկ
լինք զանուիք, այսու հանդերձ միշտ հե-
տաքրքրուած ենք հայրենի տառապանքի
աշխարհին կացութեամբը: Սրտի անհուն
դառնութեամբ զիտեցինք այն աշխարհի
և անվիճելիորէն մահացու հակազդային և
հակաբնու հասանքը որ ստեղծուած է մեր
պաշտելի հայրենիքին մէջ, հայրենասիրու-
թեան կեղծ դիմակին տակ ծածկուած ըն-
կերպարական կուսակցութեան մը կողմէ:
Արդ՝

Նկատելով որ տարիէ ի վեր այնչափ
անաւոր գոհարութիւններով և արիւնով
պատկանուած մեր ազգային ինքնու-
րոյնութիւնը վտանգի տակ է:

Նկատելով որ մեր ցեղին գոյութեան
սկիզբը և մեր պատմութեան փառքն ու
պարծնքը կ'ողջ կրօնքը տարածախիւ ը-
նկու եղբորեակեան ձեռնորդներ կ'ըլլան:

Նկատելով որ մեր ազգին ամենէն
յատկանշական նկարագիրը կ'ազատ ըն-
տանական խնկարգը երբեք լինենք կը
քանդուին (ազատ սէր) կուսած անաւ-
րոյական սկզբունքի մը քարոզչներուն
կողմէ:

Նկատելով որ ազգ. ճգնաժամի այս
չոյճակին մեր ծոցէն ծաղուծ տուած այս
վտանգը անպայման կորուստի կ'առաջ-
նորդէ մեզ:

Նկատելով որ այս մահացու հոսանքը
հետեւեալ կը զորանայ չէզոք ազգայններու
անաւորութեան պատճառաւ, մինչ
մեր վրայ կը ծանրանայ այդ հասանքին
զէմ պայքարելու սրբազան պարտականու-
թիւնը:

Մենք, Լոյիզի չէզոք ազգայններու
միջին մը գոհարելով՝ խառնէն կը բու-
րեցնենք այս վիճակը յատկապէս ընդ-
դէմ մեր խափն համակրութիւնը կը յայտ-
նենք Ազգ. Պատրիարքարանին և Ազգ.
յանքուն պաշտպանութեան համար զրջով
ու ընտել մարտչողներուն, և կը յայտա-
բարենք՝ թէ մեր նախնական և բարոյա-
կան բովանդակ կարողութիւնները պատ-
րաստ ենք ի սպաս դնելու այս նպատա-
կին:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՅՈՒՂԱՐԱԶ

Ի Չ Մ Ի Ր

Ասիկա առաջ թէն գրած էինք թէ վար-
չութիւնը որոշած է Կուսակցական ժողով
գումարել այս երկուշաբթի, սակայն այժմ
կ'իմանանք թէ նոյն ժողովը գումարու-
թիւնը Կուսակցական ժողովը որոշած է:

— Կազմակերպութեան հրամանա-
տար էնվէր փաշա ուրախ օր այցելած է
Ազգ. Առաջնորդարան, և Առաջն. փո-
խանորդի բացակայութեան պատճառաւ
իր այցաքարը ձգած է:

ՊՈԼԻՍ

Կազմակերպ. ժողովը իր վերջին նիստին
մէջ երկարօրէն զբաղուի է Որբանոցի
խնդրով, և լսելէ յետոյ Հիւանդանոցի
Հոգաբարձութեան, ինքնակալութեան և
Ուսումն. Խորհրդի կողմէ տրուած բա-
ցատրութիւնները և տեղեկութիւնները
համադրուի գոյացուցիչ է տրուած ծանօ-
թութեանց ճշգրտութեան վրայ և որոշում
տուել է նշանակել պարագլուխները
Որբանոցին գլուխ հանել, և եթէ միւս
տղաքն ալ հետէն անոնց՝ որորորովն
փակել նոյն հաստատութիւնը, իրական
որբերը գետեղելով թաղերու մէջ պատշաճ
տուններ, իսկ միտցեալները ճամբով ի-
րենց զաւարտարի ընկերներուն և պաշտ-
պաններուն մօտ:

— Խառն ժողովը ևս իր ուրբան օր-
ուան նիստին մէջ միտցեալութեամբ որո-
շել է՝ 1. փոխել ուսուցչական կազմը,
2. արտաքին ընդ որոշ այն ըմբոստ աշա-
կերանները որոնք իրենց ուսուցչները ձե-
ծելու և այլ արարքներու յանդէմ են,
3. բարձրագոյն գոտարանը լուծելով՝ ա-
նոր սշակերտները այլու տեղափոխել:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳՈՒՐԴԱՆ պայքարի տարիք տեղայն
բոլոր թուրք լիւրքները հինգշաբթի օրէն
ի վեր չեն հրատարակուի, իսկ ֆրանսե-
րէն լիւրքներն ալ լատինաց ծնունդին
պատճառաւ չարաք օր չի հրատարակ-
ուեցան:

ԲԱՍՄԱԿԱՆ լատինաց առաջնորդ հան-
գուցեալ Մարշալիս կախկողնին տեղ իզ-
միրի առաջնորդ նշանակուած է Միլանի
ձիւնանաթմիսի արքայականութիւնը, որուն
համար կ'ընտրի թէ գիտական և վարչա-
գէտ եկեղեցական մէն է:

«ԹԱՆ» քաղաքին գրածին նայելով,
Իզմիրէն Տիւնէր երկարող երկաթուղիի
անցկիւստն գիծին վրայ Թուրքալի մէջ
Ապրիլ-Համբի տարածքները գնելու
համար գերման խորհրդի մը կազմուելու
վրայ է: Այս ազգայնները և հոգիներ որ
չառ ընդարձակ են, գերման գաղութ ըլ-
ն հաստատուելու պիտի ծառայեն: Օսմ. կա-
ռավարութիւնը քանի մը ամիս առաջ
ինչոյր ըրած էր այնտեղ երկրագործական
վարժարան մը հիմնել: Տարակոյս չի կայ
որ Օսմ. կառավարութիւնը գիտարու-
թիւն պիտի հանէ գերման գաղութ մը
հաստատուելու այս ծրագրին զէմ, որուն
սակայն ուժ կուտայ Կ. Պոլսը գերման
զեկապանատունը, որովհետեւ Օսմ. կառա-

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

ԽՆԴԻՐ

Ինչո՞ւ համար Եւրոպայէ եկած նիւթեր գնել ծնունդի մեր նուերներուն
համար:

Գորգ մը անհունապէս տեղի գեղեցիկ է ու շատ տեղի հաճոյք կը պատ-
ճառէ:

Ամեն ասիականի գիտելով պիտի գտնէ THE ORIENTAL CARPET MANU-
FACTURERS LTD.-ի փոխ:

վարութիւնը զէն աչքով կը նայի Փոքր-
Ասիոյ մէջ ցուցելով Անատոլիոյ ամենէն
հարուստ մասերը իրենց ձեռքը անցնելու
համար գերմաններուն ցոյց տուած ձեռ-
տուքին:

ԹԱՆԶԻ առեւտուրով զբաղող Իզմիրի
ծանոթ տուններէն մին իր նիւ-Եւրոպի
թղթակցէն հետեւեալ նամակը ասացած
է. «Ամերիկեան կառավարութիւնը տար-
բաւեռեց մեր զրկած թուգիւր և յայտնեց
թէ ամբողջ բուսային նիւթեր, որո՞ւ, աղ-
տուութիւն և շատ մը ուրիշ բաներ կը
պարունակեն, որով մարդկային սնունդին
անցարժար են անոնք: Ստիպուեցանք ու-
րիշ երկրի մը զրկել այս թուգիւր, որով-
հետեւ հախտակ պարագային՝ կառավա-
րութիւնը պիտի այրեր զանոնք, թէեւ
պարտաւոր ենք նաեւ ըսել թէ մինչեւ
հիմայ այսքան ընտիր թուգիւր կը չէր
եկած մեզ» Կ'ըսուի թէ Ամերիկեան կա-
ռավարութիւնը իր այս ընթացքով նպա-
տակ ունի Գալիֆոփոլի մէջ արտադրուած
թուգիւրն առեւտուրը և սպառումը պաշտ-
պանել:

ԳՕՐՏԵԼԻՍ երթեկեկող չափնաւորէն
Կիւր-պաղչէ, առջի օր նոյն տեղեւոյն հա-
ւանաւորեցին քաղաքիցի մը չափ հեռա-
նալէն վերջ, մէջը գտնուող թուրք չա-
քարավաճառ մը, որ մտային խանդա-
ման մատնուած է եղիւր, յանկարծ ինք-
զինքը ծովը կ'ընկէ, բայց չափնաւորէն հա-
սած օգնութիւններու չորհրդէ կարելի կըլ-
լայ ստող մահէ մը ազատել տարա-
բաղդ խնայարը:

Կ'ըսուի թէ այս միտնոյն անձը ասիկա ա-
ռաջ ինքնապատմութեան ուրիշ փորձն ալ
ըրած է՝ երկաթուղիի գծին վրայ գնելով
իր գլուխը, բայց զարձակ չէ յաջողած
իր երկրական նպատակին համար:

ԱՌԵՒԵԼԵԱՆ ԲԱՍԻՆ

ՀԱՐԱՐԱԿ 12/25 ԴԵԿՏԵՄ. 1909

Ա Ֆ Ի Ո Ն
Հասած ցարթ 1883 կողով անցեալ
տարուան 1962-ին զէմ:
Մարտուած 1 կողով. Պ. Պոնտիս
Թէք. Գար. 170 Դ.

ԲԱՍՄԱԿ
Մարտուած չարթուան մէջ 1500 այլ.
գինիք՝ էքսթրակտ 480-485, Եւրոպ. էքս-
թրա 432½-437½, ոյթով էքսթրա 44½-
450 զրուշ:

ԲԱՍՄԱԿ

Այս չարթու ծախուեցաւ 14,300 կեն-
դինար մասնաւորապէս Պորթուգ. Նազի-
լի, Ուշաքի կ'ըն. տեսակներ հետեւեալ
կերպով.

Քակրթութեան իսկութիւնը, և ալ աւելի
հետուն երթալով՝ կը չափուի արուստին
և բարոյականին զիմամբարտութեան խոն-
դիւնները: Ատոմիկան որդերգութիւնը իրեն
կ'երեւի իր գերագոյն յաղթանակը Բոյնս-
լուսն ատողը և իմաստնորդին յոռետես գի-
տակցութեան, և անոր անկումին պատ-
ճառները կը գտնէ Սոկրատի գործնական
բարոյականութեան և քանդիլ լատտո-
տութեան մէջ:

Վերջապէս, գիտութեան իսկական ար-
ժէքին և քաղաքակրթութեան յատկա-
մութեան մէջ անոր կատարած գերին քն-
նութիւնն է որ կը կազմէ նիւթը այս հե-
տաքրքրական գործին զոր պիտի ջանանք
ամփոփել, զանց առնելով Վալիէրի վի-
րաբերակ վերջին գլուխները, բուն և ա-
զատ յաւելուած մը զոր Նիլէ հապնակով
կցեց այդ գրքիցին իր նորագործի թա-
փին մէջ: Մեր գլխաւոր ջանքը պիտի ըլ-
լայ պարզել և զիւրաւաց զարձակ այս
գիրքը՝ որ զիմարդարար չափին աւելի

Եւրոպական	6000	Կենդ.	40—50	ԳՐԸ.
Ուշաքի	2500	»	45—50	»
Սոս. Հոնկ.	1800	»	48—52	»
Ռիւսոփ	1500	»	50—55	»
Հոնկէ	1500	»	30—31	»
Պարթի	1000	»	42—48	»

Հրապարակը միշտ թող է և գինները
ինչպիսի հակամէտ:

Մինչեւ այսօր նոր բերքէն քաղաքս
հասած է չուրջ 800,000 կենտինար որու
500,000 կենտինարը ծախած է և պատ-
րաստ սպառանք կը մնայ չուրջ 300,000
կենտինար:

ԶԱՄԻՉ

Սուրբաւան.—Այս չարթու ծախուե-
ցաւ միայն 3700 պարկ, կենտինարը 36
զրուշէն մինչեւ 3½ զրուշ օխան: Հասած
մինչեւ այսօր 319,500 պարկ. ծախուած
291,500 պարկ. սթօք քաղաքիս մէջ չուրջ
28,000 պարկ: Ստորին և ընտիր տեսակ-
ները թող են իսկ միջին տեսակները աւե-
լի վնասուած:

Սեւ Թիւրք.—Կարեւոր գործեր կընան
Սեւաթիլի, Տէտէ-Ազաթի և Սեւ ծովու
նաւահանգիստներուն համար ինչպէս նաեւ
Ֆրանսայի համար. գինները կենտինարը 26
զրուշէն մինչեւ 29, տեսակին համեմատ:
Պէշեքէ.—Սպառած:
Ռազալի.—Մնիւթիւն:

ՏՈՐԵՆ

Հասած այս չարթ 5800 պարկ որմէ
4150 պարկ ծովու կողմէ, ծախուած
12800 պարկ. սպարաւոր 116000 պարկ.
գինիք՝ Եւրոպ. 86-100, Միւսին 86-95,
Սաւրան 90-98, Սուրին 86-101, Սամ-
ան 85-92, Ռուսիա 101-102½, Պուրկար
99-102, Ուշաք 87-104/40:

ԳԱՐԻ

Հասած 1500 պարկ. ծախուած 700.
սպարաւոր 6500 պարկ, գինիք՝ Եւրոպ.
15½-18, Ուշաք ճերմակ անուանական
17-19, հրապարակը թող:

ԲԱՍԻՆ ՄԸ ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Առաջնակարգ Բոսնիոյ վաճառա-
տուն մը կը փնտէր քաղաքի մը որ ծանօթ
ըլլայ գեղեցիկի ճիւղին և անոր յարա-
կից տեսակներուն: Դիտայ ֆրանսիացի և
իր բարոյականը ըլլայ մաքուր, այս պաշ-
տոնը ձեռք ձգել կարենալու համար:
Միջոցառումները պէտք է ի ձեռքն ու-
նենան լաւ յանձնարարողներ տեղական
ծանօթ վաճառատուններու կողմէ: Դի-
միւ խմբագրատուն: 5—4

«ԴԱՇԻՆՔ» կը ծախուի ֆրանկաց
Թաղ Պոն Մարշէի գինաց ԳՕՍԹԻ ծխա-
վաճառին մօտ: Դարձեալ վրայ Բրէմըրի
բաւաժ՝ ՎԱՍԻԼ, ծխալաւառին մօտ: Հայոց
Թաղ Առաջնորդարանի գինաց ԹՕԳԱ-
ճէՍԼ գրատունը:

Բերնեւորուն վրայ՝ Վալիէրեան երաժշտու-
թեան զատառուածները ընկելով Այս ձեռն
տակ էր որ գիրքը հրատարակուեցաւ 1871
Դեկտեմբերին:

Տանըրնից տարի յետոյ, երկրորդ
տպագրութեան յատաճարանին մէջ, Նիլէ
խորապէս ցաւ կը յայտնէր որ իր երկին
մէջ սպողած էին այն նոր և ժամանակա-
կից խնդիրները «որոնք, կ'ըսէր, խախտ-
րած էին յունական հոյակապ հարցը՝ այն-
պէս ինչպէս յայտնուած էր ան իրեն»:
Բայց իր գրքին այս անկատարութեան
վրայ պնդելով և անոր ուսուցիչի ու հա-
փազանց միջին ոճը խառնակութեամբ հան-
դերձ, հաճութեամբ կ'ընդունէր թէ՛ իր
զուտ հեղինակական բաժնին մէջ «ճշգրիտ
գիրք մըն էր ան, այսինքն գիրք մը որ
ամէն պարագայի մէջ՝ գոհացում տուաւ
իր ժամանակի մարդոց մեծագոյն մասին»:
Եւ արդէն, 1872 փետրուար ամսուն, իր
բարեկամներէն մէկուն ուղղած նամակի
մը մէջ՝ վստահութեամբ կը խօսէր այս

երկին վրայ: «Այս գիրքը, կ'ըսէր, իր
ճամբան պիտի շարունակէ յամբարար գա-
րեւու մէջէն: Անոր մէջ է որ առաջին
անգամ բանաձեւուած են քանի մը յաւի-
տնական ճշմարտութիւններ որոնք ա-
պահովարար միշտ աւելի հետունները պիտի
արձագանգեն»:

Ստուգելու հրատապ և միջին հարցեր
ուսումնասիրող և անոնց վրայ նորագոյն
և անակնադիմ լոյսեր սփռող այս գիրքը
իր առաջին երեւումը աճաղին ազմուել և
համարաւ հանել, և եթէ շատերու կողմէն
ենթարկուեցաւ բուռն յարձակումներու,
ուսուցեալ նաեւ իր ջերմ պաշտպանները՝ ոչ
միայն բանաստեղծներու և իմաստասէր-
ներու մէջէն, այլ նաեւ հոյակապ հեղինա-
գէտներէն, ինչպէս էր Հէլլէն Ռոտ:

Որովհետեւ այս խանդավառ վախեր-
եան գրքիցին մէջ արուստի կամ գրա-
կան պարզ խնդիր մը չէ որ կը յուզուի:
Ողբերգութեան ծագումը քննելու առիթ
Նիլէ կը փորձէ սահմանել հեղին քաղա-

գերման է իր ձեռն մէջ, և հետո կ'աւելն
չափ պիտի աշխատենք մէկ կողմ առնել
այն հեղինակաւ ամպերը զորս հեղինակը
վերջ ի վերջոյ «գմար» կ'անուանէր,
ինչպէս նաեւ այն մուլի ու խորին տա-
րազները սրնոյ մէջ ինքն իսկ աւելի հո-
գը՝ կըզգար «Շօքնաւորի ինքնապատուկ
մեղակահանգներու հոգը»:

Եւ պիտի տեսնուի թէ, ինչպէս կը յու-
սանք, յունական բանասիրութեան այս
էջերը լուրջաբար իրենց մէջ կը պարունա-
կեն արդէն Նիլէի գլխաւոր գաղափարնե-
րը, և թէ ողբերգական Յունաստանի վրայ
մտածելով է ան որ յայտնած է իր յանդուգն
տեսութիւնները արդի բարոյականութեան
վրայ և յաջողած ինքնատիպ իմաստ մը,
նոր ուղղութիւն մը տալու իր բովանդակ
իմաստասիրութեան:

